

УДК 811.111'38+811.112.2'38]:801.6:342.228

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-14>

Анатолій ПРИХОДЬКО

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри «Іноземна філологія та переклад», Національний університет «Запорізька політехніка», вул. Університетська, 64, м. Запоріжжя, Україна, 69011

ORCID: 0000-0001-5051-8711

Scopus-Author ID: 57225075603

Катерина ЛУТ

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри «Іноземна філологія та переклад», Національний університет «Запорізька політехніка», вул. Університетська, 64, м. Запоріжжя, Україна, 69011

ORCID: 0000-0002-9842-3540

Scopus-Author ID: 57415595500

Бібліографічний опис статті: Приходько, А., Лут, К. (2024). Стилiстична конвергенцiя засобiв виразностi у короткоформатних вiршованих текстах (на матерiалi англо- та нiмецькомовних гiмнiв). *Актуальнi питання iноземної фiлології*, 21, 91–100, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-14>

**СТИЛІСТИЧНА КОНВЕРГЕНЦІЯ ЗАСОБІВ ВИРАЗНОСТІ
У КОРОТКОФОРМАТНИХ ВІРШОВАНИХ ТЕКСТАХ
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛО- ТА НІМЕЦЬКОМОВНИХ ГІМНІВ)**

Статтю присвячено з'ясуванню шляхів і способів сумісного (конвергентного) використання стилістичних засобів, прийомів і фігур у німецько- та англійськомовних коротко форматних віршованих текстах на матеріалі державних гімнів.

У статті було проаналізовано по 20 англomовних і німецькомовних гімнів з використанням методу стилістичного аналізу, що полягав у дослідженні фоностилістичних, лексико-семантичних і синтаксичних стилістичних прийомів, різні комбінації яких використовуються в досліджуваних текстах з метою досягнення експресивного ефекту.

Наукова новизна роботи полягає у дослідженні різних типів стилістичної конвергенції на матеріалі англо- та німецькомовних гімнів.

Будучи пов'язаними з вихованням патріотичних почуттів до рідної країни, вони здійснюють сугестивний психологічний вплив на клієнтів відповідного дискурсу. Доведено, що стилістична конвергенція виступає в гімнах вельми продуктивним поетичним засобом, заснованим на взаємозустрітваності та взаємодії в текстах чи їх відрізках пучка прийомів виразності одного чи різного стилістичного татунку. З'ясовано, що в аналізованих текстах використовуються три типи конвергенції: гібридна, симбіотична і пуантована. До першої відносяться стилістично марковані мовні одиниці, які компактно розосереджуються на певному текстовому відрізку, взаємодіючи між собою, а то й дифузійно проникаючи одна в одну. Більш поширена симбіотична конвергенція відбиває ідею співіснування окремих стилістичних засобів у межах певного інтратекстового цілого. Вона заснована на комплексному використанні в різних констеляціях стилістично маркованих одиниць – одностатусних (тільки фонетичних або тільки лексичних) і різностатусних (фонетичних, лексичних і синтаксичних). Пуантована конвергенція є засобом стилістично концентрованого оформлення провідної ідеї гімну – як правило, пафосно і патріотично налаштованого висновку щодо умов існування держави.

Ключові слова: державний гімн, стилістичні засоби, стилістична конвергенція, гібридна конвергенція, симбіотична конвергенція, пуант.

Anatoliy PRYKHODKO

Doctor habil. of Philological Sciences, Professor at the Department of Foreign Philology and Translation, National University "Zaporizhzhia Polytechnic", 64 Universytetska St, Zaporizhzhia, Ukraine, 69011

ORCID: 0000-0001-5051-8711

Scopus-Author ID: 57225075603

Kateryna LUT

PhD, Associate Professor at the Department of Foreign Philology and Translation, National University "Zaporizhzhia Polytechnic", 64 Universytetska St, Zaporizhzhia, Ukraine, 69011

ORCID: 0000-0002-9842-3540

Scopus-Author ID: 57415595500

To cite this article: Prykhodko, A., Lut, K. (2024). Stylistychna konverhentsia zasobiv vyraznosti u korotkoformatnykh virshovanykh tekstakh (na materialy anglo- ta nimetskomovnykh himniv) [Stylistic Convergence of Stylistic Devices in Short Poetic Texts (on the Basis of English and German Anthems)] *Current Issues of Foreign Philology*, 21, 91–100, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2024-21-14>

STYLISTIC CONVERGENCE OF STYLISTIC DEVICES IN SHORT POETIC TEXTS (ON THE BASIS OF ENGLISH AND GERMAN-LANGUAGE ANTHEMS)

The article examines the means and ways of the convergent use of stylistic devices, expressive means, and figures in English and German-language national anthems, which belong to short poetic texts with a unique expressive function.

The article analyzes 20 English and German-language national anthems through stylistic analysis, focusing on phonostylistic, lexico-semantic, and syntactic devices. Various combinations of these devices in the selected texts are examined for their role in creating expressive effects.

The scientific novelty lies in the examination of different types of stylistic convergence within the context of English and German-language national anthems.

The anthems, associated with fostering patriotic sentiments, exert a suggestive psychological impact on their audiences. The study demonstrates that stylistic convergence – where multiple expressive means from one or various layers interact within a text or its segments – is a highly effective poetic strategy in anthems. Three types of convergence are identified in the analysis: hybrid, symbiotic, and pointe. Hybrid convergence features stylistically marked linguistic units that interact closely within a specific textual segment, either compactly dispersed or diffusely overlapping. The more prevalent symbiotic convergence entails the coexistence of distinct stylistic devices within a unified textual framework. This type involves the intricate use of stylistically marked units in various configurations, whether single-status (e.g., phonetic or lexical only) or multi-status (e.g., phonetic, lexical, and syntactic). Pointe convergence is a set of means stylistically focused on the central theme of an anthem, typically culminating in a powerful, patriotic statement about the nation's identity and purpose.

Key words: national anthem, stylistic devices, stylistic convergence, hybrid convergence, symbiotic convergence, pointe.

Актуальність проблеми. Короткоформатними віршованими творами, обраними для аналізу, є тексти державних гімнів (ДГ), що становлять собою «урочисту пісню, прийняту як символ державної або класової єдності» (Бусел 2003, с. 182). Ці тексти є за своєю суттю своєрідною літературно-музичною композицією (Machin 2017; Pavković 2020; Silaghi-Dumitrescu 2023), у якій опис дійсності та ставлення до неї формується з позицій влади, еліт і нації, коли оцінка історії, стану речей, подій залежить виключно від того, яке значення вони мають для держави. Найбільш загальними параметричними ознаками текстів ДГ є глорифікація батьківщини, країни, ландшафту, їх мовна «інкрустація», особлива конфігурація концептів і зосередженість нарації на теперішньому та майбутньому (Приходько 2024а), гетерогенність і складність ілюктивного візе-

рунку (Приходько 2024б), спрямованість на ідеологічну консолідацію нації (Хорошилов 2021), способи перекладу (Baranova & Rozhenko 2018) тощо.

Тексти ДГ – об'єкт дослідження – різняться розміром, стилем, засобами художньої виразності, кількістю компонентів змісту, контентом тощо. Як і будь-який інший інтелектуальний продукт, вони можуть бути осмислені в межах усталеної трихотомії «форма – зміст – функція». Зважаючи на це, їх зміст пов'язаний з когнітивно-семантичним аспектом, функція – з комунікативним, а форма – значною мірою з лінгвопоетичним (РЕРР 2017). Останній якраз і є предметом цієї розвідки, який розглядається під кутом зору його лінгвопоетичної специфіки в цілому та стилістичної конвергенції зокрема. Епістемічний аналіз здійснюється в рамках когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістики

з акцентом на лінгвопоетичних параметрах заявлених текстів, що зумовлює актуальність і новизну проведеного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Уперше термін «конвергенція» було використано М.Ріффатерром, який охарактеризував це явище як «скупчення в одному місці декількох незалежних стилістичних прийомів» (Riffaterre 1971, с. 60), що свідомо використовуються автором. У сучасній лінгвістиці конвергенцією вважають «зближення або збіг двох мовних ознак чи явищ» (Селіванова 2010, с. 278); «скупчення на невеликому відрізку тексту певної кількості стилістичних прийомів» (Weils 1997, с. 123).

Стилістична конвергенція є настільки сильним поетичним прийомом, що інколи дає підстави говорити про спроможність «організувати за її допомогою цілі жанри» (Gee 2003, с. 659). Щоправда, автор цієї думки обережно пом'якшує категоричність свого твердження, зводячи його лише до одного випадку – симбіозу синтаксичного паралелізму, лексичного та синтаксичного повторів. У будь-якому випадку, конвергенція стилістичних засобів вирізняється креативністю, тісною кореляцією з контекстом і активізацією читацької рефлексії. Конвергенція має також системний зв'язок з художнім цілим: з одного боку, вона сприяє створенню цього цілого, а з іншого, – розкриває у ньому свій творчий потенціал.

Гармонійне поєднання різнорівневих експресивних одиниць в межах одного тексту створюють «стилістичну канву» (Simpson 2014, с. 59) твору. Взаємодіючи, висвічуючи й відтіняючи один одного, посилюючи виразність повідомлюваного, стилістичні прийоми є доречними в урочистому мовленні, до якого відносяться державні гімни, та не зовсім доречними у розмовному дискурсі.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні шляхів і способів концентрованого (конвергентного) використання лінгвопоетичних засобів, прийомів і фігур у текстах АДГ і НДГ та їх пасажах. Матеріалом дослідження слугують по 20 текстів державних гімнів чинних та нечинних англо- і німецькомовних країн (див. [LdN]).

Виклад основного матеріалу. Постаючи в АДГ і НДГ як феномен концентрації в певному текстовому пасажі пучка стилістичних засобів, фігур і прийомів, що сприяють його художньому

увиразненню, конвергенція має різні вияви: загальнонауковий, логічний і лінгвальний. Загальнонаукова відбиває факт їх (засобів) генетичної схожості або несхожості: перша є гомогенною конвергенцією (скупчення однотипних стилістичних засобів і фігур – або заміни, або додавання) та гетерогенною (скупчення різнотипних стилістичних засобів і фігур). Логічна конвергенція набуває трьох форм – *гібридної* (взаємопроникнення) та *симбіотичної* (співіснування) та пуантована (акцентування провідної ідеї). Лінгвальна конвергенція заснована на характері вживаних мовних засобів (лексична, лексико-синтаксична, фоносинтаксична).

Гібридна конвергенція (проникнення / схрещування чогось з чимось) трапляється переважно серед стилістично маркованих лексичних одиниць. У текстах АНГ і ННГ вона має щонайменше два вияви – лексико-синтаксичний і стилістико-синтаксичний.

Гібридна **лексико-синтаксична конвергенція** найчастіше трапляється в текстах АДГ і НДГ саме у вигляді дифузії епітету й симілі. За її допомогою здійснюється образне порівняння певних параметрів двох об'єктів позамовної дійсності, завдяки чому відбувається емоційне посилення їх сприйняття читачем: *Healthy land, so like all fountains!* /Домініка 1967/; *Like our glorious southern star;* | *From England, Scotia, Erin's Isle* /Австралія 1878/; *Und wie der Vater treu mit seinem Sohne,* | *So steh ich treu mit ihm und wanke nicht* /Пруссія 1830/. Складним дифузійним характером вирізняється стилістичний гібрид у рядках *Close beside the gallows tree kissed like brothers lovingly* /Ірландія 1818/, де пасаж *Close beside the gallows tree* має риси і епітету, і перифразу, орієнтуючись на симілі. У такого роду взаємопроникненнях однієї стилістичної фігури в іншу відбувається формальне акцентування змісту повідомлюваного, забезпечення когезії та когерентності тексту і водночас створення необхідної гімнам експресії.

Гібридна **стилістико-синтаксична конвергенція** може утворюватися завдяки дифузії різних прийомів додавання. Одним із випадків такої конвергенції є такий різновид повтору, як **епістрофа** (кільце), що в нашому випадку відбиває комбіноване повторення початкових і кінцевих рядків за безпосередньої участі асонансу [a] та [ai]. Пор.: *Heil dir im Siegerkranz,* | *Herrscher des Vaterlands!* | *Heil, Kaiser, dir!* | *Fühl*

in des Thrones Glanz | Die hohe Wonne ganz, | Liebling des Volks zu sein! | *Heil Kaiser, dir!* /Німеччина 1871/.

Епістрофа сприяє урочистості, піднесеності, композиційній стрункості звучання гімнічної форми. У «чистому» вигляді епістрофу вжито у гімні Хорста Весселя, де використано абсолютний повтор початкової та кінцевої строф. Також цікавим епістрофним повтором вирізняється ДГ АУІ 1897, що започатковується рядками *Gott erhalte Franz, den Kaiser, | Unsern guten Kaiser Franz*, які, у свою чергу, не тільки завершують кінець вірша, але й завершують кожний із чотирьох його октетів. Епістрофа ніби бере гімн у чотирикільцеве охоплення. У подібному охопленні опиняються й рядки *Gott erhalte Franz den Kaiser, | Unsern guten Kaiser Franz!* в ДГ АУІ 1826. Такий оригінальний прийом епістрофи виявляється «фірмовим» знаком австрійських монархічних гімнів.

Особливим випадком гібридної конвергенції є епістрофа в комбінації з іншими синтаксичними прийомами. Вона може закріплювати не лише рефренні рядки, а й основні. Класичним прикладом цього є відомі рядки початку (*Deutschland, Deutschland über alles, | Über alles in der Welt*) і не зовсім відомі кінцеві рядки (*Deutschland, Deutschland über alles, | Und im Unglück nun erst recht* /Німеччина 1922/) із «Пісні німців», де епістрофу вжито на тлі синтаксичного паралелізму. Цікавий цей прийом ще й тим, що він не тільки закріплює початок і кінець гімну, а додатково обрамляє і початок четвертого, останнього октету, виступаючи у вигляді своєрідного кільця в кільці.

З певною натяжкою інтродуктивно-анафоричний прийом мовленнєвої виразності вжито в ДГ Гаяни 1966, де сам вірш і, відповідно, його перша строфа відкривається фразою *Dear land of Guyana, of rivers and plains*, тоді як друга і третя – фразою *Green land of Guyana, our heroes of yore* та *Great land of Guyana, diverse though our strains*. Тут має місце своєрідна диверсифікація стилістичних прийомів за алгоритмом анафори, яка переростає в синтаксичний паралелізм. Інший випадок – ДГ Уганди 1962, у якому всі три квінтети (п'ятивірш) розпочинаються анафорично організованим рядком (вигук *Oh Uganda!*), а далі вони десинхронізуються, переходячи в синтаксичний паралелізм: *Oh Uganda! may God uphold thee* (1 стр.), *Oh*

Uganda! the land of freedom (2 стр.), *Oh Uganda! the land that feeds us* (3 стр.).

Загалом випадки гібридної конвергенції стилістичних фігур у текстах АДГ і НДГ не є частотними. Більш продуктивною конвергенцією є її симбіотичний різновид.

Симбіотична конвергенція є другим випадком співвикористання різнотипних стилістичних фігур. Симбіоз як форма співіснування чогось може набувати в лінгвопоетиці як одно-, так і різностатусного вигляду. Під статусом тут мається на увазі віднесеність стилістичного засобу, фігури чи прийому до однієї стилістичної сфери (додавання, евфонія) чи до різних.

У режимі *одностатусної конвергенції* найбільш активно взаємодіють алітерація та асонанс, які сумісними зусиллями за підтримки звукової комбінаторики сприяють гармонізації художнього простору і створенню «фонологічної когезії» (Clark 1996, с. 55). Вони охоче комбінують вокалізм з консонантизмом, у результаті чого виникають алітераційно-асонансні єдності з потужним евфонічним ефектом.

Симбіотична одностатусна конвергенція найчастіше спостерігається в африканських гімнах. Пор. октет із ДГ Гамбії на тлі синтаксичного паралелізму з ключовою фразою *praise be, praise to thee* і повтору топоніма *Zambia*, де вжито алітерацію проривних [b] / [p] (8:4), які сумісними зусиллями роблять вірш звучним, емоційним і милозвучним: *Praise be to God, | Praise be, praise be, praise be, | Bless our great nation, | Zambia, Zambia, Zambia* /Замбія 1964/.

Більш складний випадок становить собою ДГ Канади 1980, у якому поряд з анафорою (*O Canada!*), яка і започатковує октет, і завершує його, та подвійною епіфорою (*We stand on guard for thee*) рясно вжито алітераційну та асонансну евфонію. Зокрема, гомогенну [d]-алітерацію (з ледве помітним допоміжним [t]-алітеруванням) і полівокальний [ʌ]/[ɑ:] - та [æ]-асонанс можна наочно побачити в продубльованому октеті, де [d]-алітерацію виділено напівжирним, [æ]-асонанс – підкресленим напівжирним, а [ʌ]/[ɑ:] - асонанс – просто підкресленням (табл. 1).

Сумісне вживання алітерації та асонансу в одному пасажі відбиває широкі можливості фонетичного рівня мови в поетичному аранжуванні текстової матерії. З іншого боку, воно може відбивати й художні та естетичні смаки

алітерація	асонанс
<i>O Canada! Our home and native land!</i> <i>True patriot love in all of us command.</i> <i>With glowing hearts we see thee rise,</i> <i>The True North strong and free!</i> <i>From far and wide, O Canada,</i> <i>We stand on guard for thee.</i> <i>God keep our land glorious and free!</i> <i>O Canada, we stand on guard for thee</i>	<i>O C<u>an</u>ada! Our home <u>an</u>d native <u>lan</u>d!</i> <i>True patriot love in all of <u>us</u> comm<u>an</u>d.</i> <i>With glowing <u>he</u>arts we see thee rise,</i> <i>The True North strong <u>an</u>d free!</i> <i>From <u>far</u> and wide, O C<u>an</u>ada,</i> <i>We <u>stan</u>d on <u>guar</u>d for thee.</i> <i>God keep our <u>lan</u>d glorious and free!</i> <i>O C<u>an</u>ada, we <u>stan</u>d on <u>guar</u>d for thee</i>

певної епохи, зокрема романтизму з його художнім експериментуванням і схильністю до лудичної естетики – гри слів і звуків.

Обидва стилістичні прийоми – алітерація та асонанс – відіграють у наведених текстових фрагментах роль посередника у передачі тих почуттів і емоцій, що їх переживає автор і що він намагається передати читацькій аудиторії. Безсумнівно, обидва вони є засобом підсилення виразності мовлення, створення мальовничої поетичної картини. Окремо чи разом вони б'ють в одну точку заради створення єдиного евфонічного ефекту, призначеного «для приємного з фонетичної точки зору та з погляду лексико-стилістичних норм звучання окремих елементів – звуків, звукосполучень, словосполучень і всього речення» [Ганич, Олійник 1985, с. 73]. Однак найвиразніші та найяскравіші зразки стилістичної конвергенції дає синтаксис з його спроможністю до втілення найрізноманітніших відтінків емоційного бачення світу.

Значну частину конвергентного використання засобів виразності складає стилістично **різностатусне конвергентне** вживання фігур додавання, які без будь-яких обмежень можуть не просто співіснувати, але й успішно співфункціонувати, посилюючи одна одну. Зокрема, дуже охоче для розгорнення в текстах АДГ і НДГ окремих стилістичних фігур підставляють своє плече ті синтаксичні утворення, що відмічені певною стилістичною релевантністю. Так, у строфі-септеті нижче має місце симбіоз градації, синтаксичного паралелізму та порівняння: *Nicht Roß', nicht Reisige* | *Sichern die steile Höh'*, | *Wo Fürsten steh'n:* | *Liebe des Vaterlands,* | *Liebe des freien Manns* | *Gründen den Herrscherthron* | *Wie Fels im Meer* /Німеччина 1871/.

А в нижченаведеному септеті на тлі коротких речень, які ніби рубають, використано

порівняння, алітерацію ([l], [p]/[d]) і асонанс ([a]/[a:]). Пор.: *Und wie Lawinenlast* | *Vorstürzt mit Blitzeshast – Grab allumher –* | *Werf in den Alpenpfad,* | *Wenn der Zerstörer naht,* | *Rings sich Kartätschensaat* | *Todtragend schwer* /Швейцарія 1811/.

У десятивірші з ДГ США 1798 (строфа 4) має місце накопичення трьох фігур едичії (анафора, повтор, ампліфікація) та евфонічної [d]-алітерації:

Sound, sound the trump of fame,
Let Washington's great fame
Ring through the world with loud applause.
Ring through the world with loud applause,
Let ev'ry clime to freedom dear,
Listen with a joyful ear.
With equal skill, with God-like pow'r
He governs in the fearful hour
Of horrid war, or guides with ease
The happier time of honest peace /США 1798/.

У ДГ Уганди 1962 анафоричний зачин *Oh Uganda!*, продовжений синтаксичним паралелізмом, опоясує всі три його квінтети: *Oh Uganda! may God uphold thee* (початок 1 стр.); *Oh Uganda! the land of freedom thee* (початок 2 стр.); *Oh Uganda! the land that feeds us thee* (початок 3 стр.).

У нижченаведеному вірші спостерігається злука розгорнутої ампліфікації (пряме підкреслення), що продукується низкою звернених до Бога молитовних заклинань, і епіфоричним повтором (хвилясте підкреслення), яке завершує строфу:

Teach us true respect for all,
Stir response to duty's call;
Strengthen us the weak to cherish,
Give us vision lest we perish,
Knowledge send us, heavenly Father,
Grant true wisdom from above.
Justice, Truth be ours forever,

*Jamaica, land we love,
Jamaica, Jamaica, Jamaica, land we
love* /Ямайка 1962/.

Епіфора, будучи заснованою на повторенні однакових слів, звукосполучень, словосполучень наприкінці строфи, є не менш активним учасником різностатусної конвергенції, ніж анафора. Креативно та образно використовується епіфоричний повтор і у чинному ДГ Швейцарії, у якому в кожній із чотирьох строф вжито один і той же епіфоричний рефрен: *Eure fromme Seele ahnt | Gott im hehren Vaterland, | Gott, den Herrn, im hehren Vaterland* /Швейцарія 1981/. Аналогічне і в ДГ Австралії 1878 з епіфоричним повтором *Advance Australia fair!* у кінці кожної з п'яти строф.

Фінальний паралелізм є актуальним не лише для останньої строфи гімну, але може бути вжитим і стосовно інших строф. Зокрема, у ДГ Боруссія 1814 кожна із п'яти строф вінчається топонімом *Borussia*, але не виявляє синтаксичної спорідненості в конструкціях, де його вжито. Пор.: *Es ist dein Volk, Borussia!* (1-а строфа); *Das Land, es heißt Borussia!* (2-а стр.); *Ihr Heldenland Borussia.* (3-я стр.); *Dein König ist's, Borussia!* (4-а стр.); *Dem König und Borussia* (5-а стр.). Акцентування ж самого факту існування держави та її імені в різних, хоча й простих синтаксичних огранках спричиняє сильний емоційно-сугестивний ефект.

Не менший ефект створює й потрійне використання різних стилістичних прийомів. Йдеться, наприклад, про синтаксичний паралелізм за участю анафори та епіфори з однотипною побудовою фраз, у яких однорідні члени речення розташовуються в суворо заданій послідовності. Так, у ДГ Гаяна 1966 кожний перший рядок із трьох катренів розпочинається анафоричним паралелізмом по відношенню до наступного першого рядку катрена: *Dear land of Guyana, of rivers and plains* (1 стр.), *Green land of Guyana, our heroes of yore* (2 стр.), *Great land of Guyana, diverse though our strains* (3 стр.) Абсолютно симетрично будується й завершення кожного катрена, але вже за допомогою епіфоричного паралелізму. Пор.: *Your children salute you, dear land of the free* (1-а стр.); *All sons of one Mother, Guyana the free* (2-а стр.); *One land of six peoples, united and free* (3-я стр.).

У такий спосіб започаткування трьох строф і їх завершення демонстративно здійснюється

шляхом синтаксичного паралелізму. І насамкінець апогей вірша, його четверта строфа – це вже не катрен, а дворядкова віршована єдність: *God guard you, great Mother, and make us to be | More worthy our heritage, land of the free.* Щось неймовірне, щось на кшталт запаралелених анафори та епіфори, щось непередаване словами. Своєрідна «зустріч на Ельбі» анафори й епіфори за посередництва синтаксичного паралелізму. Експресивний ефект надзвичайної сили. І водночас це найзразковіший із зразкових пуантів!

Пуантована конвергенція спеціалізується на стислому й максимально концентрованому стилістичному маркуванні квінтесенції (*Leitgedanke*) не тільки і не стільки жарту [Wenzel 1989, с. 18], а на маркуванні квінтесенції всього художнього твору [Auzinger 1956, с. 33], на фокусуванні нарративної ров'язки (*Erzählengang*) [Müller 2003, с. 19, с. 101ff]. Пуант у нашому розумінні – це не просто «спосіб непрямого втілення ключової думки» [Auzinger 1956, с. 39], а спосіб її стилістичного декорування.

За допомогою пуанту відбувається підвищення напруження, акцентування головної думки й тим самим збудження уваги читача. Попри те, що цю думку зазвичай пов'язують з дотепністю та неочікуваністю завершувальної фрази, для досліджуваних текстів актуальним є концентрований, пафосний і патріотично налаштований висновок, який ніби підводить ризику під всією попередньою нарацією. Як правило, пуант торкається найголовнішої гімнографічної настанови – умов існування держави. Ні на мить не відхиляючись від цієї екзистенційної настанови, тексти АДГ і НДГ виявляють два шляхи пуантизації своєї художньої тканини: бого- і світсько-орієнтований.

Бого-орієнтований пуант акцентує всебічну залежність держави від волі Всевишнього, уповає на його всесильність і на милість. Повною мірою в експліцитному вигляді цю настанову допомагає реалізовувати повтор (пор. *Betet, freie Schweizer, betet!* /Швейцарія 1981). Богоорієтована пуантизація гімну, заторкуючи різні аспекти віросповідання, закликає клієнтів дискурсу покладатися у всьому на Бога: *Sei gesegnet, Heimaterde, | Gott mit dir, mein Österreich!* /Австрія 1934/; *Ja, die fromme Seele ahnt, | Gott im hehren Vaterland,* /Швейца-

рія 1981/. Найвідоміший гімновий пуант – це слова *God save the King* /СК 1619/, які не лише вінчають гімн, а вінчають кожен із семи його септетів. Аналогічно – рефренний пуант у пісні “*God save Ireland!*” *said the heroes*; | “*God save Ireland!*” *said they all* /Ірландія 1818/ або *God defend New Zealand* /Н. Зеландія 1977/. Пор. далі: *God guard you, great Mother*; | *and make us to be More worthy our heritage, land of the free* /Гаяна 1966/: *May God bless Fiji, forevermore!* /Фіджі 1970/.

Світсько-орієнтований пуант спрямовує вістря уваги текстів АДГ і НДГ на природний розвиток країни, у чому йому зобов’язані допомагати громадяни: *All for Each and Each for All* /Домініка 1967/; *Heimat, dein Glück zu bau’n* | *Winkt uns das Ziel!* /Швейцарія 1811/; *Hoch lebe Liechtenstein*, | *Blühend am jungen Rhein*, | *Glücklich und treu* /Ліхтенштейн 1963/. Іноді в таких пуантах обігрується образ сонця як джерела життя: *Und die Sonne schön wie nie* | *Über Deutschland scheint* /НДР 1949/; *Die Freiheitssonne, unsre Zier*, | *Lass leuchten fernerhin!* /Люксембург 1993/. Пуанти НДГ не вирізняються особливою фантазією, у своїй більшості вони, підводячи ризику, певним чином уподібнюються патріотичним слоганам. Так, ДГ «*Ich hab mich ergeben*» містить не прихований заклик до самопожертвування: *Lass Kraft mich erwerben* | *in Herz und in Hand*, | *zu leben und zu sterben* | *fürs heil’ge Vaterland!* /СтудГ 1945/.

Завершення патріотичної пісні «*Die Wacht am Rein*» теж нагадує зразок пропагандистського слогану, що не є дивним, адже пуант, як пише Р. Мюллер, «знаходиться не в тексті, а голові» [Müller 2003, с. 103]. Пор.: *Der Schwur erschallt, die Woge rinnt*, | *Die Fahnen flattern hoch im Wind*: | *Zum Rhein, zum Rhein, zum deutschen Rhein!* | *Wir Alle wollen Hüter sein!* /Варта на Рейні 1871/.

Окремі гімни, будучи написаними в ознаменування певних історичних подій, можуть мати по два, а то й більше пуантів. Яскравим прикладом цього є ДГ Пруссії 1830, який співався понад 40 років з фінальною фразою *Beherrsche uns ein König stark und soft*, | *Und jedes Preußen Brust sei ihm ein Schild!*, а після смерті короля під час прусько-французької війни отримав «поетичну надбудову» у вигляді нової строфи, яка пуантувалася вже інакше: *Was du hier tatest, Fürst, wird dich gereu’n*, | *so treu wird keiner, wie*

die Preußen, sein. Аналогічне відбулося і з ДГ «Пісня німців» 1922, у якій бравурні рядки початку гімну *Deutschland, Deutschland über alles*, | *Über alles in der Welt* /Німеччина 1922/ після поразки 1945 року отримали «надбудову» у вигляді сумного синтаксичного паралелізму *Deutschland, Deutschland über alles*, | *Und im Unglück nun erst recht*.

Особливою стилістичною виразністю наділено **рефренну пуантизацію** гімнів. Так, у двічі повторюваних рядках *Lieb’ Vaterland, magst ruhig sein*, | *Fest steht und treu die Wacht, die Wacht am Rhein!* /Варта на Рейні 1871/, які вінчають кожну з п’яти строф, відбувається не всетекстова, а построфна пуантизація віршу, що створює надзвичайно сильний емоційно-персуазивний ефект, який, безсумнівно, сприяє когнітивній інтеріоризації клієнтами дискурсу того патріотичного смислу, що його випромінює гімн.

Пуантизація ідейного простору текстів ДГ може відбуватися й шляхом застосування кільцевого синтаксичного паралелізму. Так, наприклад, початок ДГ Ірландії 1926 оформлено словами *We’ll sing a song, a soldier’s song* (1-а стр.), а ось увінчують кожен із всіх октетів слова *We’ll chant a soldier’s song!* Цими ж словами кожного разу завершується й приспів. У результаті маємо хвильоподібний ритмічний ефект: пуант-накат (*We’ll chant a soldier’s song!*) – відкат (не пуант, а новий рядок строфи). Диспропорційний кільцевидний паралелізм у вигляді одноразового зачину *We’ll sing a song, a soldier’s song* і семиразового кульмінаційного *We’ll chant a soldier’s song* чинить неабиякий емоційний вплив на клієнта патріотичного дискурсу, постійно й методично «вбиваючи» в його голову основну ідею – боротьба за незалежність Ірландії.

Ще більш стилістично виразною та емоційно потужною є рефренна пуантизація на основі синтаксичного паралелізму. Яскравий її приклад – останній гімн Австро-Угорської імперії 1854 р., в якому кожна із шести строф має свій приспів, виконуваний двічі, що в рамках канонів синтаксичного паралелізму незначною мірою вирізняється від інших. Пор.

- (1) *Innig bleibt mit Habsburgs Throne Österreichs Geschick vereint!*
- (2) *Gut und Blut für unsern Kaiser, Gut und Blut fürs Vaterland.*
- (3) *Gottes Sonne strahl’ in Frieden*

- Auf ein glücklich Österreich!
 (4) *Heil dem Kaiser, Heil dem Lande,*
 Österreich wird ewig stehn!
 (5) *Heil Franz Josef, Heil Elisen,*
 Segen Habsburgs ganzem Haus!
 (6) *Von der ersten Jugendblüthe*
Bis in fernste Zeiten hin.

У шести пуантах цього гімну кожна строфа планується по-своєму, але разом вони сплітають своєрідний концептуальний маніфест екзистенції Австро-Угорщини, запорукою чого є співіснування трону / кайзера (концепти THRONE, KAISER), держави (ÖSTERREICH, VATERLAND), дому Габсбургів (HABSBURGS HAUS), Бога (SEGEN). На жаль, у цьому концептуальному букеті існування монархії не знайшлося місця для людини, яка є основою і запорукою цього самого існування.

Висновки і перспективи. Стилістична конвергенція виступає в малоформатних віршованих текстах державних гімнів як вельми продуктивний поетичний прийом, заснований на взаємозустріваність та взаємодії в деякому текстовому цілому (рядок, строфа, вірш) засобів виразності одного чи різного стилістичного статусу. Ці засоби формуються за допомогою мовних одиниць фонетичного, лексичного та синтаксичного рівнів, що сприяє консолідованій реалізації єдиної лінгвопоетичної настанови.

У текстах гімнів спостерігається три типи стилістичної конвергенції: гібридна, симбіотична і пуантована. До першої відносяться стилістично марковані лексичні та синтаксичні одиниці, які компактно розосереджуються на одному текстовому відрізьку, проникаючи одна в одну та взаємодіючи між собою. Більш поширена симбіотична конвергенція відбиває ідею співіснування певних стилістичних засобів у межах деякого інтратекстового цілого. Вона заснована на комплексному використанні сти-

лістично маркованих одиниць – одно- (тільки фонетичних або тільки лексичних) і різностатусних (фонетичних, лексичних і синтаксичних) в різних констеляціях.

Пуант є поетичним прийомом, що являє собою концентрований, пафосний і патріотично налаштований висновок щодо умов існування держави. У текстах англо- та німецькомовних гімнів пуанти можуть бути або бого-, або світсько-орієнтованими, кожен із яких здатний до свого втілення також і в рефрені з використанням кільцевого синтаксичного паралелізму. Не останню роль у художній виразності пуанту відіграє й елемент словесного прикрашення описуваного явища.

Найбільш активним видом конвергенції є солідарне використання стилістично маркованих фонетичних і синтаксичних прийомів, які без будь-яких обмежень можуть успішно співфункціонувати. Серед видів і прийомів стилістичної конвергенції преферентними для аналізованих текстів виявилися епітети, порівняння, ампліфікація, алітерація, асонанс, синтаксичний паралелізм, анафора, епістрофа. З огляду на рівневий статус консолідовано використовуваних стилістичних засобів у текстах гімнів реалізується фонетична, синтаксична та комбінована конвергенції.

Стилістична конвергенція формує в текстах англо- та німецькомовних гімнів естетичне відтворення світу, стає важливим засобом художньо-образного вираження думки та здійснює свою основну позамовну функцію – сугестивний вплив на клієнтів патріотичного дискурсу.

Перспектива подальших досліджень полягає у виявленні способів і труднощів перекладу англо- та німецькомовних гімнів українською мовою з огляду на гармонійне поєднання різнорівневих експресивних засобів та стилістичних прийомів, спрямованих на досягнення єдиної перлокутивної мети.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бусел В.Т. (гол. ред.) Великий тлумачний словник сучасної української мови. К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
2. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
3. Приходько А.М. Концептосистема німецько-мовних текстів дискурсивного жанру «державний гімн». *Лінгвістичні студії*. Вінниця: ДонДУ ім. В. Стуса, 2024а. Вип. 47. С. 101–113.
4. Приходько А.М. Прагмасемантична організація текстів дискурсивного жанру «державний гімн»: англійсько-німецькі паралелі. *Англїстика та американїстика*. Дніпро: Ліра, 2024б. Вип. 21. С. 42–55.
5. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 843 с.

6. Хорошилов О.Ю. Эстетичный инструментарий формирования уявных спільнот: феномен національного гімну. *Міжнародні та політичні дослідження*. Одеса: ОНУ ім. І.І. Мечнікова, 2021. № 34. С. 212–231.
7. Auzinger H. Die Pointe bei Čechow. Wiesbaden: Harrasowitz in Komm. 1956. 151 S.
8. Baranova S., Rozhenko O. Problem of Transformations in Translation of English-Language National Anthems. *Філологічні трактати*. Суми: СумДУ, 2018. Т. 10. № 2. С. 25–34.
9. Clark U. An Introduction to Stylistics. Cheltenham: Stanley Thornes (Publishers) LTD, 1996. 220 p.
10. Machin D. Music and sound as discourse and ideology: The case of the national anthem // *The Routledge Handbook of Language and Politics* CH28RWcorr. Routledge, 2017. P. 426–439.
11. MD: Macmillan Dictionary. URL: <http://www.macmillandictionary.com>
12. Müller R. Theorie der Pointe. Paderborn: Mentis. 2003. 341 S.
13. Pavković A. National identity in the anthems of the states emerging from SFR Yugoslavia. *National Identities*. 2020. No 22 / Iss. 5. P. 499–517.
14. PEPP: The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics. Ed. by R. Greene. Princeton: University Press, 2017. 1680 p.
15. Riffaterre M. Essais de stylistique structurale. Paris: Flammarion, 1971. 364 p.
16. Silaghi-Dumitrescu R. Trends in the texts of national anthems: A comparative study. Heliyon: Elsevier: Cell Press. 2023. No. 9 (8). P. 1–12.
17. Simpson P. Stylistics: a resource book for students. London: Routledge, 2014. 247 p.
18. Wenzel P. Von der Struktur des Witzes zum Witz der Struktur: Untersuchungen zur Pointierung in Witz und Kurzgeschichte. Heidelberg: Winter. 1989. 291 S.
19. Weils K. A Dictionary of Stylistics. London: Longman, 1997. 429 p.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

20. LdN: Liste der Nationalhymnen. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Nationalhymnen

REFERENCES:

1. Busel, V. T. (Ed). (2003) *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [A Large Thesaurus of Contemporary Ukrainian]. Kyiv, Irpin: VTF “Perun” [in Ukrainian].
2. Hanych D. I. & Oliinyk I.S. (1985) *Slovyk lingvistychnykh terminiv* [Glossary of linguistic terms]. Kyiv: Vysha shkola [in Ukrainian].
3. Prykhodko, A. M. (2024a) Kontseptosystema nimetskomovnykh tekstiv dyskursyvnoho zhanru “derzhavnyi hymn” [The conceptual system of German-language texts in the discursive genre of “national anthem”]. In *Linguistychni studii – Linguistic studies*. Vinnytsia: DonDU im. V. Stusa. no. 47, pp. 101–113 [in Ukrainian].
4. Prykhodko, A. M. (2024b) Pragmasematychna orhanizatsia tekstiv dyskursyvnoho zhanru “derzhavnyi hymn”: angliisko-nimetski paraleli [Pragmasemantic Organization in the Texts of the Discourse Genre “State Anthem”: English-German Parallels]. In *Anglistyka ta amerykanistyka – English and American Studies*. Dnipro: Lira, no. 21, pp. 42–55 [in Ukrainian].
5. Selivanova, O. O. (2010). *Suchasna linhvistyka: Terminologichna entsyklopediia* [Modern Linguistics: A Terminological Encyclopedia]. Poltava: Dovkillya-K. [in Ukrainian].
6. Khoroshylov, O. Y. (2021). Estetychnyi instrumentariy formuvannia uiavnykh spilnot: Fenomen natsionalnoho himnu [Aesthetic Tools for Forming Imagined Communities: The Phenomenon of the National Anthem]. In *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia – International and Political Studies*, 34, 212–231. Odessa: ONU im. I. I. Mechnikova, pp. 212–231 [in Ukrainian].
7. Auzinger, H. (1956). Die Pointe bei Čechow. Harrasowitz in Komm [in German].
8. Baranova, S., & Rozhenko, O. (2018). Problem of transformations in translation of English-language national anthems. *Філологічні трактати*, 10(2), 25–34 [in English].
9. Clark, U. (1996). An introduction to stylistics. Stanley Thornes (Publishers) LTD [in English].
10. Greene, R. (Ed.). (2017). *The Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics* (4th ed.). Princeton University Press [in English].
11. Machin, D. (2017). Music and sound as discourse and ideology: The case of the national anthem. In *The Routledge Handbook of Language and Politics* (pp. 426–439). Routledge [in English].
12. Macmillan Dictionary. (n.d.). Retrieved from <http://www.macmillandictionary.com> [in English].
13. Müller, R. (2003). Theorie der Pointe. Mentis [in German].
14. Pavković, A. (2020). National identity in the anthems of the states emerging from SFR Yugoslavia. *National Identities*, 22(5), 499–517 [in English].
15. Riffaterre, M. (1971). Essais de stylistique structurale. Paris : Flammarion [in French].

16. Silaghi-Dumitrescu, R. (2023). Trends in the texts of national anthems: A comparative study. *Heliyon*, 9(8), 1–12 [in English].
17. Simpson, P. (2014). *Stylistics: A resource book for students*. Routledge [in English].
18. Wales, K. (1997). *A dictionary of stylistics*. Longman [in English].
19. Wenzel, P. (1989). *Von der Struktur des Witzes zum Witz der Struktur: Untersuchungen zur Pointierung in Witz und Kurzgeschichte*. Winter [in German].
20. Liste der Nationalhymnen. (n.d.). In Wikipedia. Retrieved from https://de.wikipedia.org/wiki/Liste_der_Nationalhymnen

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АДГ – англомовний/і державний/і гімн/и

АУІ – Австро-Угорська імперія

ДГ – державний/і гімн/и

НДГ – німецькомовний/і державний/і гімн/и

СК – Сполучене королівство

СтудГ – «Студентський» гімн (умовна назва), який виконувався у ФРН в 1945–1952 рр. за відсутності офіційного